

Architectuurwandeling

Dorpsstraat Zoetermeer

Dit is de plek.

RR-halte Stadhuis

3 - 9 km

De Oude Kerk, Dorpsstraat (nr. 1)

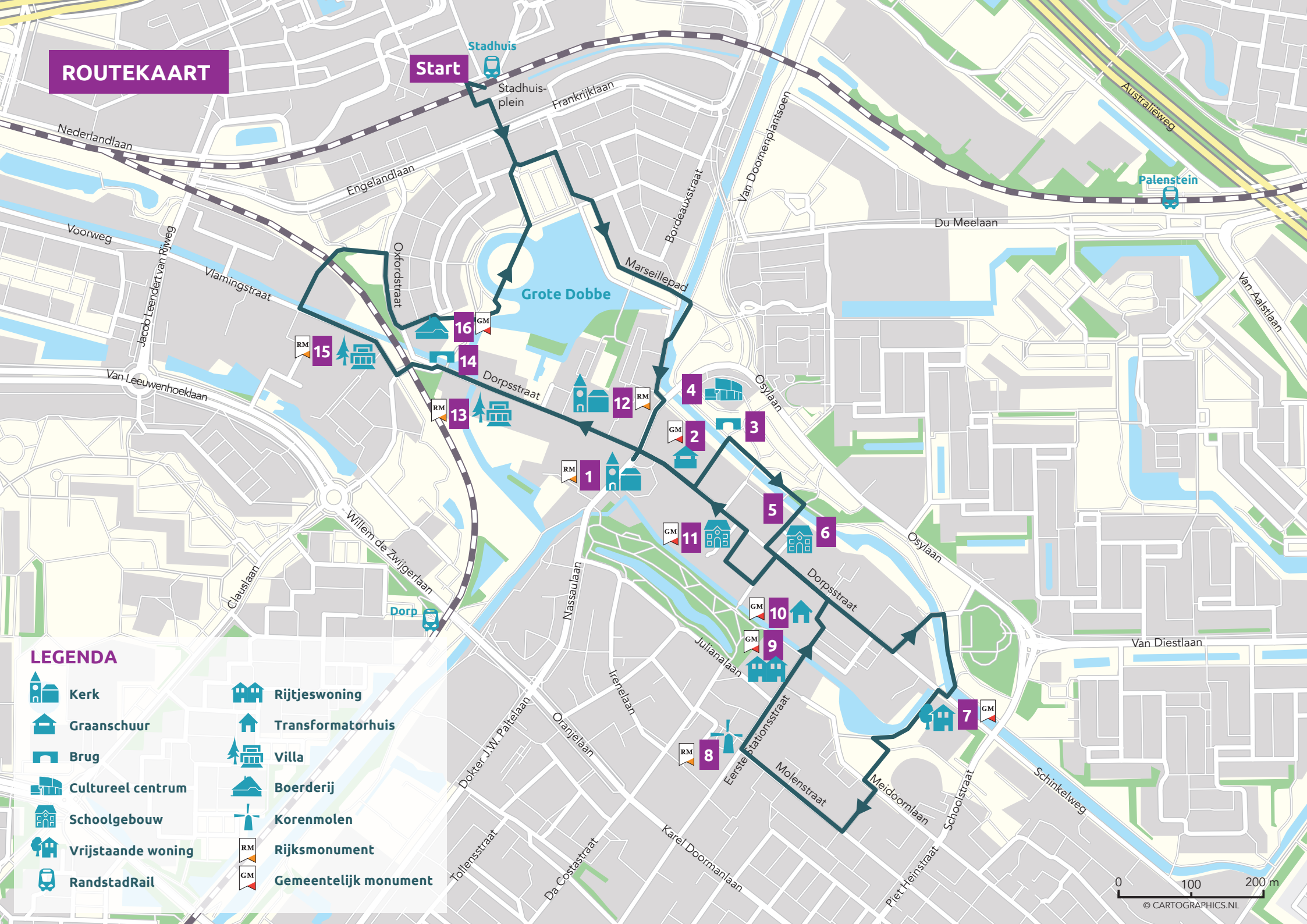
't Oude Huis (nr. 13)

De historie van Zoetermeer begin in de Dorpsstraat. Voeg wat boter, kaas en eieren én een loslopend varken toe, zet er een glazen kaasstolp overheen en je waant je in een compleet dorp zo'n 100 jaar terug in de tijd. Zoetermeer vormde de helft van een zogenaamd tweelingdorp en bestond uit de twee versmolten dorpskernen Zegwaard (arm) en Zoetermeer (rijk). In 1935 zijn ze bestuurlijk samengevoegd tot Zoetermeer. Tijdens deze wandeling wordt de Zoetermeerse Dorpsstraat beleefd als het historische deel van bebouwd Zoetermeer. De route gaat langs gemeentelijke en rijksmonumenten, klein en groot en volgt de buurvaart met twee Dobbe's en verschillende bruggen hieroverheen.

ROUTEKAART

Start

Stadhuis

Stadhuisplein

Frankrijklaan

Engelandlaan

Marseillepad

Bordeauxstraat

Van Doornplantsoen

Du Meelaan

Palenstein

Grote Dobbe

Dorpsstraat

Osy laan

Dorpsstraat

Dorpsstraat

Dorpsstraat

Dorpsstraat

Osy laan

Dorpsstraat

Juliana laan

Dorpsstraat

Van Diestlaan

Irene laan

Oranjielaan

Dokter J.W. Palfelaan

Eerste Stationsstraat

Molenstraat

Meidoornlaan

Schoolstraat

Schinkelweg

Da Costastraat

Karel Doormanlaan

Piet Heinstraat

LEGENDA

- Kerk
- Rijteswoning
- Gaanschuur
- Transformatorhuis
- Brug
- Villa
- Cultureel centrum
- Boerderij
- Schoolgebouw
- Korenmolen
- Vrijstaande woning
- Rijksmonument
- RandstadRail
- Gemeentelijk monument

1

DE OUDE KERK ■ Dorpsstraat 59
■ vanaf ca 1450

Het oudste gebouw van Zoetermeer heeft een torenvoet die dateert uit de vijftiende eeuw. Na een hevige storm is de toren in 1642 vernieuwd. De prachtige achtkantige lantaarn met de stenen bollen op de hoeken is een fraai stukje renaissance bouwkunst. Deze bovenbouw op de toren is gebouwd naar een ontwerp van Dirck van Brantwijk. In 1703 werden hier de vier wijzerplaten aan toegevoegd. Let op de fraaie gouden bol met daarboven een windwijzer en het windhaantje. Van 1785-1787 werd het kerkgebouw compleet herbouwd naar het ontwerp van de Italiaanse architect Giudici. Dit is gebeurd in de classicistische stijl met een prominente kroonlijst en een gecentreerde vierkante plattegrond in de vorm van een Grieks kruis. Sinds 1978 hangt bovenin de toren een carillon van 47 klokken. Deze zijn gegoten door Eijsbouts in 1977-78.

2

DE GRAANSCHUUR ■ Dorpsstraat 74a ■ 1892

Dit graanpakhuis liet graanhandelaar Pieter Machiel Lammens in 1892 bouwen. Zelf woonde hij in het huis ervoor: Dorpsstraat 76. Van circa 1950 tot 1975 was het

een kaaspakhuis. Nadien werd het verbouwd tot theater en kunsttillen. Nu is er horeca gevestigd. De ligging aan de buurvaart was vroeger een must voor het laden en lossen van de beurtschepen.

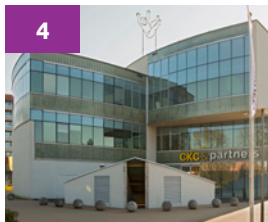
3

BRUG ■ Marus van de Made ■ 2001

Sinds 2001 is hier deze verbinding over het water van de Buurvaart tussen Dorpsstraat en Osylaan. De zich in Zoetermeer gevestigde beeldend kunstenaar en

designer Marus van der Made maakte de 'zwevende' brug. De basis bestaat uit een bollend stalen loopvlak in V-vorm. De smalle kant van de V aan de 'kleine' Dorpsstraat. De uitstaande V naar de grote stad Zoetermeer. 'V'erbinding en 'V'rijheid.

4

CKC & PARTNERS ■ Leidswallen 80 ■ Mart van Schijndel ■ 2001

Het 'CKC' staat voor Centrum voor Kunst en Cultuur én voor het bijzondere en laatste uitgevoerde gebouw van de in 1999 overleden architect Mart van

Schijndel. Het Arabische woord 'ayn' dat zowel oog als bron betekent, was het architectonische uitgangspunt. De ovale vorm die ontstaan is door de overlapping van twee amandelen/ogen is de kern van het gebouw waaromheen alle ruimten gegroepeerd zijn. De uiteinden van de twee ovale hoofdvolumes waaieren uit naar de verschillende stadswijken van Zoetermeer. In 2018 is het pand aan de binnenzijde verbouwd en is de hoofdingang verplaatst richting Buurvaart.

5

KASTEEL PALENSTEIN ■ tekening ■ 1569

In het Zegwaartse deel van de Dorpsstraat stond een Middeleeuws kasteel. Kasteel Palenstein dat ridder van Egmond tussen 1370 en 1398

aan de Dorpsstraat liet bouwen. Het was een boerenbedrijf met een omgrachte woontoren en een boomgaard, dat in 1791 werd vervangen door een buitenhuis met een tuin in landschapsstijl, het Huys te Palensteyn (gesloopt in 1888, op een klein deel na dat in gebruik werd genomen door Brinkers Margarinefabriek). Tussen 1984 en 1986 zijn de fundamenten hiervan opgegraven door de Archeologische Werkgroep Zoetermeer: kloostermoppen (groot formaat bakstenen) op houten palen (honderden). Het voormalige kasteel is de naamgever van de polder én van de nu aangrenzende woonwijk. In het pleintje bij de digitale beleving van het kasteel vind je kloostermoppen en in de gevel van woongebouw 'Kasteel' de gevelsteen 'Huys te Palensteyn'.

6

OPENBARE LAGERE SCHOOL ■ Dorpsstraat 114 ■ A.H. Goldberg ■ 1924

Dit gebouw heeft inmiddels al jaren een horecafunctie, maar het was tot ca. 1970 in gebruik voor het openbaar basisonderwijs. Tot de nieuwbouw CKC in 2001 was dit schoolgebouw in gebruik als Muziekschool. Let eens op de hoge ramen... vanuit je schoolbank de straat op kijken was niet de bedoeling.

7

TUINDERSWONING ■ Schinkelweg 1 ■ Adrianus Hekker ■ 1914

Tuinderswoning of warmoezenierswoning ontworpen door Adrianus Hekker in 1914 voor zijn broer Petrus. Het is een markante woning uit het agrarische verleden van het tweelingdorp. Dit deel van Zoetermeer heette toen nog Zegwaart. Fraaie details: de geknikte kap met driehoekige dakkapel en twee flinke schoorstenen.

8

MOLEN DE HOOP ■ Eerste Stationsstraat 37a ■ sinds 1531

Nu staat Molen De Hoop aan de (Eerste) Stationsstraat. De Molenweg veranderde van naam door de komst van een treinstation in Zoetermeer. Zeker sinds 1531 heeft hier een molen gestaan. Eerst een standerdmolen. Hierbij is de hele romp draaibaar om de wieken in de wind te zetten. Deze werd vervangen door een molen van het type bovenkruier. Op 16 januari 1897 verbrandde deze molen compleet. De molen werd in opdracht van molenaar Bastiaan Hoogenboezem vervangen door de huidige 'Molen De Hoop', ook een bovenkruier. Deze raakte in 1936 in onbruik maar is in 1986 geheel gerestaureerd.

9

WONINGEN ■ Eerste Stationsstraat 15-25 ■ Jan Dekker ■ 1935

Boterhandelaar C.G. Noordam liet deze huizen neerzetten voor zijn kinderen is het verhaal... Vorm van dakkapel en erker verraadt een voor Zoetermeer bekende architect afkomstig uit Hazerswoude. Ook de rode pannendaken en de boogvormen boven de deuren zijn karakteristiek.

10

TRANSFORMATORHUISJE ■ 1948

Een mini-huis bestemd voor transformatoren, nodig om de stroom die vanuit de elektriciteitscentrale op hoogspanning wordt geleverd om te zetten in laagspanning. Van hieruit waren de woningen in het oude dorp van stroom voorzien. Het huisje met het rode pannendak is gebouwd in de stijl van de Delftse School.

11

PROTESTANTS CHRISTELIJKE DORPSSCHOOL DE KEERKRING ■ Dorpsstraat 99 ■ Jan Dekker ■ 1931

Ooit was dit de 'school met de bijbel'. Nu huist hier lunchcafé De Zoetelaar en daarnaast biedt dit gebouw ruime ateliers voor beeldend kunstenaars. Het is gebouwd in de stijl van de Delftse School.

Delftse School

Architectuurschool die ontstond als reactie op vernieuwingen in de architectuur in het 1e kwart van de 20ste eeuw (Amsterdamse School bijvoorbeeld). De architecten van de Delftse School wilden de Nederlandse baksteenbouw of plattelandsbouw in ere herstellen. Kenmerken: soberheid, harmonie tussen massa, ruimte en lichtval, ongepleisterde muren en hoge met pannen gedekte daken. De architectuur moest nederig zijn en vooral niet opvallen. De functie van een gebouw moest tot uitdrukking komen in de vorm.

Jan Dekker (1893 Hazerswoude) werd in 1925 gemeentelijk opzichter van Zoetermeer en Zegwaart. In deze functie beoordeelde hij bouwaanvragen en kon hij zich met de architectonische kant van de bouw bemoeien. Dekker ontwierp als kind van de Delftse School en werd tijdens zijn opleiding geïnspireerd door M.J. Grandpré Molière, hoogleraar stedenbouw aan de TU in Delft. Met als resultaat: vrolijke en elegante 'Dekkeriaanse' bouwkunst in Zoetermeer.

12

NICOLAASKERK ■ Dorpsstraat 24 ■ Jan Stuyt ■ 1915

Op 17 maart 1915 werd de 1e steen gelegd door pastor Turnhout en zette aannemer Van der Schoot uit Tilburg in negen maanden een kerk neer die paste bij de omvang

van de Rooms-katholieke parochie in Zoetermeer op dat moment. Met de wijnrode baksteen, het leistenen dak en de ui-vormige torenspits oogt de kerk robuust. In 1923 werd het beeld van de patroonheilige Nicolaas goed zichtbaar boven de hoofdentree in de toren geplaatst. Wandel eens over het Nicolaasplein. Er is zo zicht op het gehele kerkgebouw dat als plattegrond een Latijns kruis heeft. Het zwart-wit geblokte fries is de handtekening van architect Stuyt. Op het aangrenzende kerkhof staat het metalen silhouet van de vroegere verrijzeniskapel.

13

'T OUDE HUIS ■ Dorpsstraat 7 ■ 1872

Dit statige pand dat is gebouwd in een eclectische stijl (er zijn uit diverse stijlen elementen gebruikt ter verfraaiing van het pand). Bijvoorbeeld het lichte pleisterwerk van de raamlijsten en de grijze pilasters aan weerszijden van het gebouw. Het is gebouwd als burgemeesterswoning. Tot 1931 woonden hier de verschillende burgemeesters Bos van Zoetermeer. Daarna werd het tandartsenpraktijk, gemeentekantoor en tot in 2018 Stadsmuseum Zoetermeer.

14

DORPSBRUG ■ o.a. Jan Dekker

Tot 1937 was hier een gietijzeren ophaalbrug: de Dorpsbrug. Deze brug gaf toegang tot het dorp Zoetermeer. De brug werd toen de scheepvaart in het dorp afnam in 1937 vervangen door een betonnen en gemetselde Dorpsbrug met krullen van kalkzandsteen (ontwerp Jan Dekker). In 2017 is deze brug vernieuwd.

15

HERENHUIS AKKERLUST ■ Vlamingstraat 49 ■ 1864

Gebouwd in opdracht van herenboer H.J. Augustijn, die in 1864 was benoemd tot burgemeester en dat wel 30 jaar zou blijven. Dit statige herenhuis werd in 1915 gekocht als woonhuis door

Bernardus Brinkers, de zoon van een Zoetermeerse landarbeider die rijk geworden was met de handel in margarine. De gebouwen achter het huis werden ingericht als bedrijfsruimten voor het margarinebedrijf. De gebeeldhouwde rococo-deur is een replica van een originele rococo-deur uit het huis van de familie Brinkers in Wassenaar en werd eind jaren zeventig in deze woning geplaatst. Jarenlang was hier het kantoor van de Brinkers Handel- en Exploitatiemaatschappij.

16

BOERDERIJ DE VLAMING ■ Vlamingstraat 2-4 ■ 1850, uitbreiding 1875

Twee gevelstenen memoreren de bouw en vervolgens de uitbreiding van deze herenboerderij. De voormalige boerderij is nu

onderdeel van het Zoetermeerse stadscentrum en de bijgebouwen huisvesten ateliers voor beeldend kunstenaars (Londenstraat).

10.000 stappen zetten?

Dit is de plek.

Uitgave Bureau Citymarketing Zoetermeer, 2021 ■ Tekst en illustraties Klein Jantje Schrijfwerk ■ Vormgeving so mine design
■ Cartografie Cartographics ■ Fotografie Dick Valentijn

